

KARJERAS ATBALSTS REMIGRANTIEM

Career Guidance for Remigrants

Oksana Gruznova

Rezekne Academy of Technologies, Latvia

Gunārs Strods

Rezekne Academy of Technologies, Latvia

Abstract. *People have always looked for the best opportunities for life and for a variety of reasons there has been migration from country to country. The aim of the study is to find out, through questionnaires and interviews, the reasons for people leaving and the creation of support that would encourage returns. 23 respondents were surveyed, who answered 87 questions. Emigrants were interviewed using email lists to find out what people expected from their country, what differences they see in their home country and in their country of origin. The reasons for leaving are mentioned is credit, debt, marriage with foreigner and many other reasons. Career guidance for remigrants have the task to help them to find a job that is consistent with their abilities and interests and helping to build a successful career.*

Keywords: *career guidance, career counsellor, remigrants*

Ievads

Introduction

Migrācija ir bijusi aktuāla vienmēr, cilvēki tiecas pēc labāka, un, ja viņi to neatrod savā valstī, tad dodas prom. Savu lielāko migrācijas virsotni Latvija sasniedza 2008. gada pasaules krīzes laikā. Latvijā tā sākās 2009. gadā un tad daudzi Latvijas pilsoņi devās darba meklējumos uz citām valstīm. Situācija mainās un daļa aizbraukušo vēlas atgriezties. Tam par iemeslu ir Lielbritānijas izstāšanās no Eiropas Savienības, bēgļu ieplūšana Eiropas Savienībā, kas atstāj negatīvas sekas visā pasaulē. Emigrantu atgriešanos ietekmē arī COVID – 19 izraisītās sekas. Daudzi emigranti nezina, kādu atgriešanās atbalstu piedāvā Latvija, lai padarītu valsts piederīgo atgriešanos iespējami ērtāku un kādi pasākumi tiek rīkoti, lai veiksmīgāk un ātrāk atrastu darbu. Ir svarīgi ne tikai atgriezt mūsu emigrantus, bet arī tos noturēt dzimtenē. Svarīgs ir atbalsts gan karjeras un EURES konsultantu konsultāciju veidā, gan remigrācijas koordinatori, gan pašvaldības un valsts piedāvājumi uzņēmējdarbības uzsākšanai.

Katrs atbraukušais pilsonis ir kā pazudušais bērns dzimtenei, jo viņš Latvijā pārzina tradīcijas, kuras varētu nodot savai dzimtai un tā saglabāt Latvijas valsti kopumā ar tās unikalitāti, valodu un paražām. No valsts viedokļa remigranti ir vērtīgi, jo viņi atvedīs darba un citu valstu pieredzi uz dzimteni, tā paaugstinot tās iedzīvotāju dzīves kvalitāti.

Portālā par migrāciju ir publicēta atziņa:

“Kā galvenos atgriešanās dzinējspēkus var izdalīt: ilgas pēc Latvijas, ģimeni, draugus, mīlestību un citus personīgos apstākļus. Ar darbu vai biznesu Latvijā saistītus iemeslus minēja tikai katrs astotais remigrants, bet starp remigrantiem ar ārzemēs iegūto izglītību — katrs ceturtais. Daudziem svarīgs iemesls atgriezties bija vēlme audzināt bērnus Latvijā, bet vēl citus atgriezties pamudināja neapmierinātība ar dažiem mītnes zemes dzīves aspektiem.” (www.migracija.lv)

Aizbraucot uz ārvalsti cilvēks kļūst svešinieks, uz kuru vietējie noskatās ar aizdomām un neuzticību. Emigrants vairs īsti nepieder ne mītnes ne savai valstij. Bērni, kuri dzimst ārzemēs, vairs nav patrioti, kuri mīl vai mīlēs savu vecāku izcelsmes zemi, tāpēc būtu jāveicina vēlme atgriezties Latvijā, lai tiktu saglabāta latviešu identitāte. Pēc Covid-19pandēmijas beigām nav izslēgts, ka emigrācija atjaunosies, jo vēl nav zināms, cik stipri tas ietekmēs ekonomiku Latvijā. Tāpēc būtu svarīgi ne tikai atgriezt mūsu tautiešus, bet arī izveidot sistēmu, kas palīdz tos noturēt dzimtenē.

Literatūras apskats *Literature review*

Remigrācijas procesus Latvijā ir pētījuši Mihails Hazans “Atgriešanās Latvijā: remigrantu aptaujas rezultāti” (Hazans 2016), Inese Šūpule “Remigrācijas prakses analīze: atgriešanās modeļi, iemesli un process” (Šūpule, 2015), Evija Kļave “Remigrācijas politikas novērtējums: politikas mērķa grupas perspektīva” (Kļave, 2016) un citi autori.

Inese Šūpule savā pētījumā secina: “Migrācijas procesu izpētē Latvijā kopumā līdz šim trūkst pētījumu par Latvijas valstspiederīgajiem, kas, padzīvojot kādu laiku ārzemēs, tomēr nolemj atgriezties Latvijā. Kas ir tie, kas atgriežas Latvijā? Kad un kāpēc viņi atgriežas? Arī Latvijas politikā pēdējos gados ir aktualizējies jautājums par nepieciešamību uzlabot sadarbību ar Latvijas emigrantiem, kā arī veicināt Latvijas emigrantu atgriešanos Latvijā. Šī mērķa īstenošanai ir izstrādāti un valdībā pieņemti reemigrācijas veicināšanas un sadarbības ar diasporu politikas dokumenti. Tomēr to pamatojumam trūkst pētījumu, kas būtu balstīti atgriešanās procesa izpētē. Līdz šim veiktie pētījumi galvenokārt ir bijuši vērsti uz emigrantu mērķa grupu — analizēti emigrantu aizbraukšanas iemesli, emigrācijas pieredze, iespējamā atgriešanās, bet mazāka uzmanība ir pievērsta tiem Latvijas valstspiederīgajiem, kas ir, atgriezušies dzimtenē, — reemigrantiem” (Šūpule, 2015).

Tāpēc būtu svarīgi veikt pētījumus par remigrantiem, iekļaujot arī tos valsts piederīgos, kuri nav no Eiropas Savienības valstīm. Iemesli kādēļ cilvēki atgriežas ir dažādi un nav zināms vai uz visiem laikiem vai tikai uz kādu noteiktu laika posmu. Kā atzīst Inese Šūpule iezīmējas pozitīvas tendences: “Pirmkārt, visi pētījumā iekļautie re-emigranti ir saglabājuši Latvijas pilsonību, kas ir uzskatāms par atgriešanos Latvijā veicinošu faktoru. Otrkārt, lielākajai daļai re-emigrantu

visu emigrācijas laiku saglabājās ciešas saites ar Latviju - gan emocionālās, gan mantiskās, jo lielākajai daļai emigrācijas laikā tuvinieki, joprojām dzīvoja Latvijā, daudziem Latvijā bija vai joprojām ir īpašumi (dzīvoklis, māja), kā arī viņi lielākoties uzturēja ciešus kontaktus ar saviem tuviniekiem, vismaz divas reizes gadā «ciemojoties» Latvijā. Šie faktori noteikti uzskatāmi par tādiem, kas veicināja reemigrantus pieņemt lēmumu atgriezties, kā arī atvieglāja viņu reintegrāciju/ adaptāciju, atgriežoties Latvijā” (Šūpule, 2015).

Frančesko Čerāze (*Francesco Cerase*) izdala četrus dažādus re-emigrantu tipus:

- a) **Atgriešanās neveiksmes dēļ** - lēmums par atgriešanos tiek pieņemts tādēļ, ka migrantam nav izdevies integrēties uzņemošās valsts sabiedrībā;
- b) **Konservatīvā atgriešanās** - plānotie mērķi uzņemošajā valstī ir sasniegti un migrants atgriežas izcelsmes valstī, tomēr viņa atgriešanās būtiski nemaina viņa situāciju sociālajā struktūrā/ nerada inovācijas sabiedrībā. Uzkrātie resursi tiek izmantoti individuālajām vai ģimenes vajadzībām bez uzsvāra uz attīstību;
- c) **Pensionāru atgriešanās** - izcelsmes valstī atgriežas vecuma pensionāri ar mērķi pavadīt vecumdienas dzimtenē;
- d) **Inovatīvā atgriešanās** - migranti, kas atgriežas un ir gatavi izmantot iekrātos līdzekļus un zināšanas, lai uzsāktu jaunu biznesu vai īstenotu kādas citas jaunas ieceres” (Cerase, 1974).

Latvijai būtu jāatgriež savi valsts piederīgie, jo “nepietiekamais darbaspēka piedāvājums ir galvenais arguments atgriešanās politikas veidošanai, kurai būtu jāsekmē aizbraukušo Latvijas iedzīvotāju atgriešanās, lai mazinātu nepieciešamību pēc imigrācijas no citām valstīm, kas, kaut arī netiešā veidā minēts, ir otrs arguments atgriešanos veicinošas politikas veidošanai: “Latvijas mērķis ir panākt, lai brīvās darbavietas tiktu aizpildītas ar emigrējušajiem Latvijas valsts piederīgajiem, nevis imigrantiem no citām valstīm” (EM, 2013; Kļave, 2015).

Mihails Hazans (2016) savos pētījumos atklāj, ka reemigranti atgriežas Latvijā ar vērtīgu ārzemēs gūtu cilvēkkapitālu - izglītību, specifisku darba pieredzi un/vai vispārējo kompetenci. Katram piektajam reemigrantam ir ārzemēs iegūta izglītība (t.sk. katram astotajam - augstākā). Gandrīz 40% pēdējā darbavietā pirms atgriešanās strādāja kvalifikācijai atbilstošā vai augstākas kvalifikācijas profesijā, bet pēc atgriešanās Latvijā šī proporcija sasniedz 54% - tas liecina, ka, atgriežoties Latvijā paveras plašākas iespējas strādāt savā specialitātē.” (Hazans, 2016). Tas apliecina, ka valstij būtu jāradā jaunas darbavietas, jāpaaugstina algas un sociālās garantijas. Savos pētījumos M. Hazans atzīst, ka: vidēji ap 40% strādājošo reemigrantu ļoti lielā vai lielā mērā pielieto darbā ārzemēs iegūtās zināšanas; ārvalstu augstskolu beidzēju vidū šī proporcija sasniedz 66%. Vidēji 19% nodarbināto respondentu uzskata, ka viņu nozares darba devēji lielā (vai ārkārtīgi lielā) mērā novērtē ārzemēs gūto pieredzi, un vēl

18% uzskata, ka darba devēji šādu pieredzi novērtē zināmā mērā. Visvairāk ārzemēs gūtā pieredze tiek novērtēta un izmantota augsti kvalificēto speciālistu pakalpojumu nozarēs: Finanšu un apdrošināšanas darbības; Operācijas ar nekustamo īpašumu; Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi; Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība; Informācijas un komunikācijas pakalpojumi; Sabiedrisko organizāciju darbība” (Hazans, 2016).

Pētniece Clotilde Mahe darbā “Skills and entrepreneurship: Are return migrants 'Jacks-of-all-trades'?” atzīst, ka remigranti pēc darba citās valstīs vēlas uzsākt savu uzņēmējdarbību. Šajā pētījumā ir noskaidrots vai un kā migranti, kuri atgriežas, kļūst par uzņēmējiem. Tika pārbaudīta hipotēze, ka pēc atgriešanās migranti, ņemot vērā daudzveidīgo darba pieredzi, izvēlēsies pašnodarbinātību. 2012. gada Ēģiptes darba tirgus paneļa pētījumā, šķietami nesaistīti regresijas modeļa aprēķini liecina, ka atgriešanās migrācija palielina tieksmi būt pašnodarbinātam un kontrolēt uzkrājumu glabāšanu. Tika konstatēts, ka tas ir saistīts ar efektu ka migrācija palīdz uzkrāt vairāku profesiju un darbavietu pieredzi. Tāpat tika konstatēts, ka jo vairākās nozarēs strādā emigrants, jo mazāka ir pašnodarbinātības iespēja pēc atgriešanās. Tādējādi pašnodarbinātajiem varētu būt nepieciešams vispārējs, līdzsvarots profesionālo prasmju apvienojums samērā šaurās nozarēs. Šie atklājumi attiecas uz nelauksaimnieciskām darbībām. Tas būtu noderīgi arī Latvijā, tomēr respondentu atbildes liecina, ka tikai 1 no 23 respondentiem ir izskatījis pašvaldības piedāvājumus par uzņēmējdarbības uzsākšanu (2. tabula).

Apkopjot šo autoru pētījumu atzinumus, var secināt, ka remigrantus būtu nepieciešams atgriezt un pievērst šim jautājumam īpašu vērību, palīdzēt viņiem uzņēmējdarbības iesākšana, neapkraujot ar nepanesamu nodokļu slogu.

Metodoloģija *Methodology*

Rakstā tiek pētīts jautājums par remigrantiem un potenciāliem remigrantiem – kāda veida atbalsts tiek viņiem sniegts, kur ir iespēja atrast informāciju, kādu vēl karjeras atbalstu viņiem varētu piedāvāt. Kā pētīšanas metode izmantota anketēšana un intervijas. Pētījumā tika iesaistīti autoru aizbraukušie radi, draugi un paziņas. Tika veiktas intervijas, lai padziļināti noskaidrotu aizbraukšanas - atbraukšanas iemeslus. Anketas dati ieguve uzsākta 2021. gada 20. februārī un apkopti līdz 2021. gada 24. aprīlim. Datu ieguve turpinās un ir paredzams, ka būs iespēja padziļinātiem secinājumiem.

Galvenie remigrantu atgriešanās Latvijā iemesli ir:

- Latvijas sabiedrības novecošanās;
- Darbaspēka trūkums nākotnē;
- Latviešu tautas izmiršanas draudi;
- Latvijas vērtību, valodas un patriotisma zudums nākotnē;
- “Smadzeņu aizplūduma” mazināšana un citi.

Tika izveidota anketa ar 87 jautājumiem, ar kuras palīdzību tika noskaidrots, vai remigrants jau ir dzimtenē, vai plāno atgriezties, kas veicinātu atgriešanos, kādi atbalsta veidi tika izmantoti, vai gatavojas izmantot karjeras atbalstu, kādas atziņas tika iegūtas esot ārzemēs utt. Uz aicinājumu aizpildīt anketu ir atsaukušies 23 cilvēki. Anketa tika izsūtīta personīgi cilvēkiem sociālajos tīklos, kā arī speciāli izveidotajās latviešu, kuri atrodas ārzemēs vai ir remigrējuši un meklē domubiedrus, grupās. Atsaucība anketas aizpildīšanai ir zema. Cilvēki nevēlas atbildēt un atsaucas uz aizņemtību. Ir arī tādi emigranti, kuri nesaprot latviešu valodu un viņiem sagādāja grūtības anketas izpratne, tāpēc tā netika pildīta. Bija arī cilvēki, kuri uzskatīja, ka šī anketa ir kāda valsts aptauja par to, cik labi tiek īstenoti remigrācijas plāni. Visjaunākā remigranta vecums ir 18 gadi, bet visvecākā 62 gadi.

Tie, kuri ir, atsaukušies aicinājumam aizpildīt anketu, ir ar dažādu pieredzi un likteni. Viena respondente, kura ir atgriezies no Namībijas, ir sieviete 45 gadu vecumā. Atgriezies, jo ir pienācis laiks palīdzēt vecākiem, kuri vairs nav spējīgi parūpēties par sevi. Sastapās ar tādām grūtībām kā meitas latviešu valodas zināšanas, jo tās nav tik augstā līmenī, kā tiem bērniem, kuri aug un dzīvo Latvijā. Tas apliecina, ka, ja bērni nedzīvo Latvijā, viņiem ir grūtības ar pareizu teikumu un domu veidošanu. Tajā pašā laikā meitai ir perfekta angļu valodas zināšanas, un Namībijā viņa mācījās starptautiskajā skolā, kur ir bijusi teicamniece. Pēc atgriešanās Latvijā tā nav. Šī respondente pēc atgriešanās Latvijā nav griezies pēc palīdzības valsts iestādēs, jo viņai ir pašai savi uzkrājumi un Namībijā ir bijusi sava firma un tur ir iegūts doktora grāds. Viņa atzīst, ka viņas vīram Latvijā nebūs darba valodas un atbilstoša darba piedāvājumu dēļ. Tāpēc viņa atzīst, ka visdrīzāk dosies atpakaļ uz Namībiju un uz Latviju brauks tikai atpūsties. Ar četriem respondentiem tika veiktas intervijas, lai padziļināti apspriestu anketas jautājumus. Intervēto respondentu raksturojums 1. tabulā.

1. tabula. Intervēto respondentu raksturojums
Table 2 Main data of Interviewed respondents

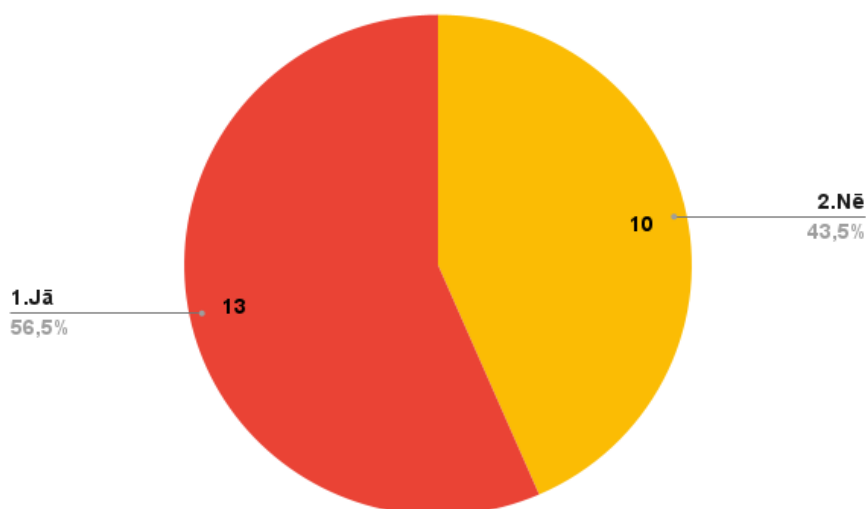
Nr.	Dzimums	Vecums	Mītnes valsts	Dzīves vieta Latvijā	Atgriešanās gads
1	S	35	Lielbritānija	Rīga	2020
2	S	32	Lielbritānija	Brocēni	2019
3	S	44	Namībija	Rīga	2020
4	V	42	Lielbritānija	Varakļāni	-

Pētījuma rezultāti Research results

Ne vienmēr remigranti paliek dzimtenē. Iemesli ir individuāli. Respondenti uz jautājumu “Kāpēc Jūs aizbraucāt no Latvijas” sniedza šādas atbildes:

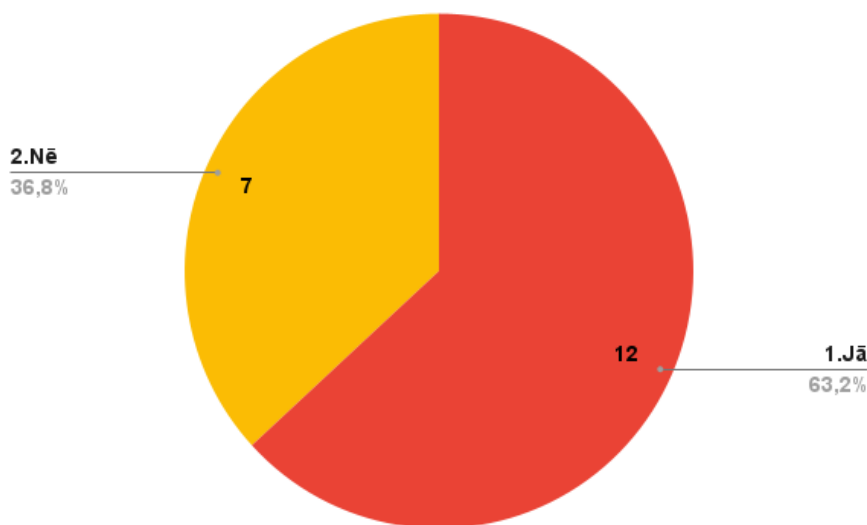
- Ekonomiskā situācija. Latvijā bija apnicis dzīvot no algas līdz algai, cerot, ka neradīsies nekādi papildus izdevumi;
- Paceļot, paskatīties citu zemi, jo iegūts maģistra grāds ģeogrāfijā;
- Aizbraucu, jo vīrs bija aizbraucis, lai saglabātu ģimeni;
- Visi brauca mācīties angļu valodu;
- Nebija pietiekami līdzekļi iztikai;
- Lai varētu dzīvot, uzturēt sevi;
- Lai iegūtu, pieredzi savā amatā;
- Lai paplašinātu redzesloku;
- Finansiālu apsvērumu pēc;
- Personīgu iemeslu dēļ;
- Nodibināju tur ģimeni;
- Labākas iespējas;
- Pēc piedzīvojumiem;
- Pie otras pusītes;
- Nopelnīt naudu;
- Attiecības;
- Ap precējos;
- Laulība;
- Darbs.

Atbildes liecina, ka finansiālā stāvokļa uzlabošanai un ģimenes saitēm ir nozīmīga loma, lai tiktu pieņemts lēmums meklēt darbu ārzemēs.

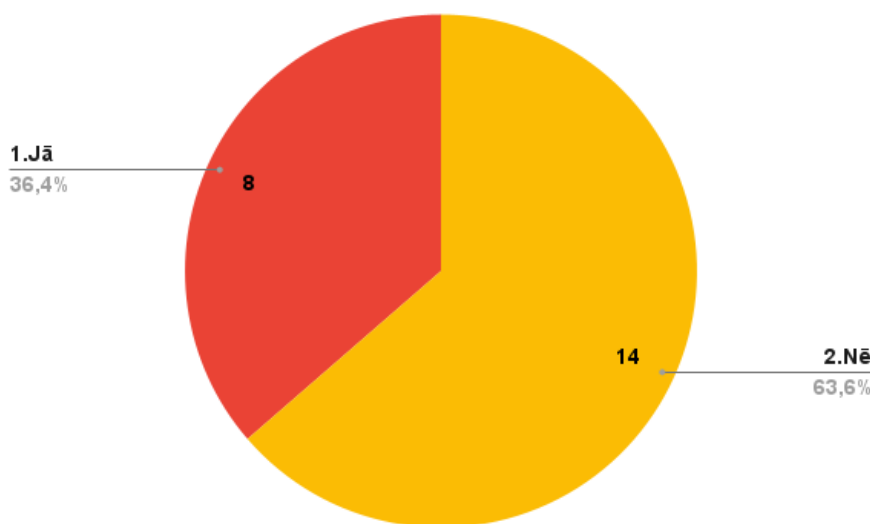
1. attēls. Vai esat domājuši par atgriešanos? (N=23)
Figure 1 Have you thought about your return?

Pirmajā attēlā redzams, ka no aptaujātajiem vairāk par pusi ir apsvēruši iespēju atgriezties Latvijā.

2. attēls. *Vai Jūsu atgriešanos veicinātu(-āja) ģimene?*
 Figure 2 *Have your return promote family?*

Otrajā attēlā apkoptie dati liecina, ka no 23 aptaujātajiem, 12 ir apsvēruši iespēju atgriezties Latvijā ģimenes dēļ, 7 respondentus tas neveicinātu un 4 neatbildēja neko uz šo jautājumu.

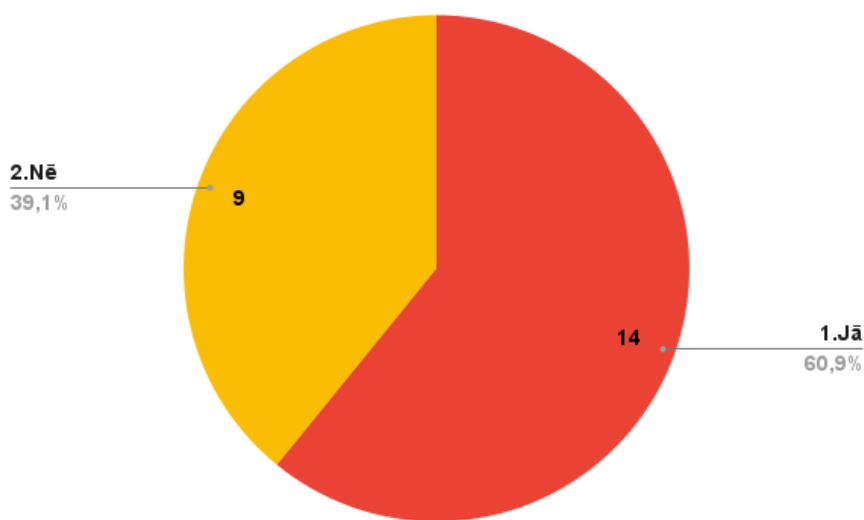

3. attēls. *Vai Jūsu atgriešanos veicinātu(-āja) iespēja bērniem mācīties skolā savā dzimtajā valodā?*
 Figure 3 *Have your return promote the possibility children learn in their mother tongue?*

Trešajā attēlā apkoptie dati liecina, ka no aptaujātajiem mazāk par pusi ir apsvēruši iespēju atgriezties Latvijā savu bērnu dzimtās valodas dēļ.

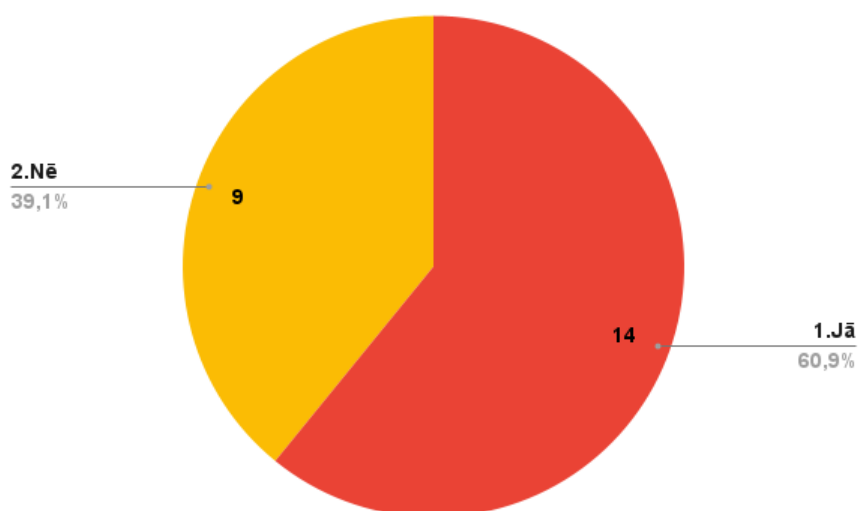
No 1, 2. un 3. att. apkopotiem datiem var secināt, ka lēmumu atgriezties Latvijā veicinātu ģimene. Tas norāda, ka tas ir cilvēka identitātes nevis ekonomisks faktors. Respondentiem nav svarīgi, lai bērni mācītos savā dzimtajā valodā. Tas ir satraucošs faktors, jo latviešu valoda ir apdraudēta lielo valodu spiediena dēļ.

Tas, ka sociālām garantijām ir liela ietekme, lai aizbraukušie atgrieztos, apliecina atbildes uz ceturto jautājumu (skatīt 4. attēlu). Arī darba atalgojums ir daudz zemāks izcelsmes zemē nekā uzņemošajā valstī un tas kavē atgriešanos (skatīt 5. attēlu).

4. attēls. Vai Jūs attur no atgriešanās Latvijā tas, ka sociālās garantijas dzimtenē ir zemākas nekā Jūsu izvēlētajā mītnes zemē?

Figure 4 Are you deterred from returning to Latvia by the fact that social guarantees in your homeland are lower than in your chosen country of residence?

5.attēls. Vai Jūs attur no atgriešanās Latvijā tas, ka dzimtenē ir zemāks atalgojums nekā Jūsu izvēlētajā mītnes valstī?

Figure 5 Are you deterred from returning to Latvia by the fact that your home country has a lower salary than your chosen home country?

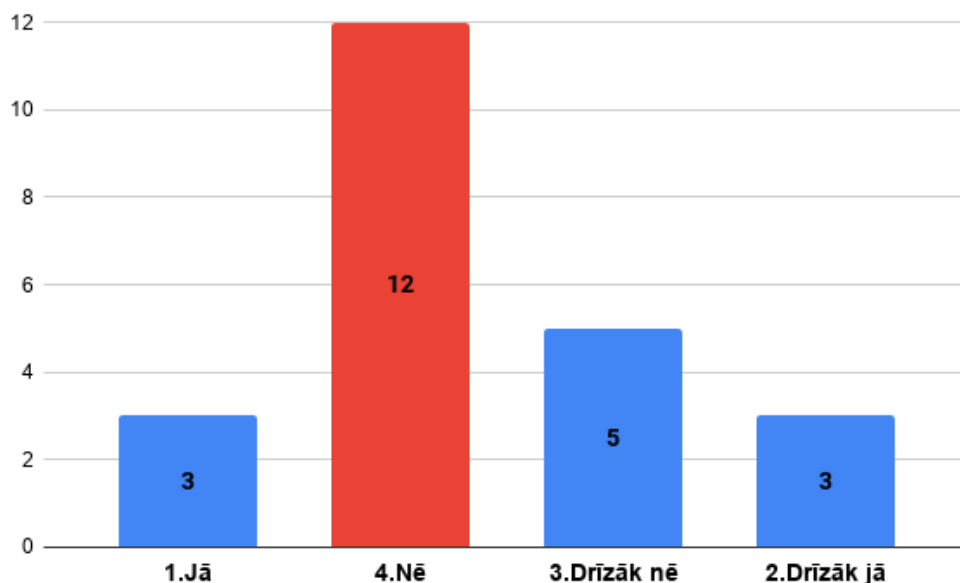

Ceturtajā attēlā redzams, ka uz jautājumu par sociālo garantiju svarīgumu 14 respondenti ir atbildējuši ar jā un 9 atbildējuši ar nē. Atbildes liecina, ka Latvijā sociālās garantijas ir zemākā līmenī nekā ārzemēs. Tātad cilvēki vēlas drošību savā dzimtenē, lai nav jāuztraucas par to, ka īslaicīgi ir nonākuši grūtībās. Rezultāti 5. attēlā liecina, ka arī darba atalgojums ir svarīgs. Tātad, lai remigrantiem sniegtu pilnvērtīgu atbalstu, ir jāsaprot kāpēc cilvēki izvēlējas citu valsti. Respondentiem tika uzdoti jautājumi par izglītību, valodas zināšanām un par turpmākām mācībām. Šie jautājumi ir nepieciešami, lai izprastu vai tie, kuri ir aizbraukuši un mēģina atgriezties vai ir jau atgriezušies, turpina izglītoties vai ir apmierināti ar to kas ir.

Respondenti atbildēja arī par ikdienas kultūras atšķirībām mītnes un izcelsmes valstīs. Respondentu atbildes uz jautājumiem par atkritumu mešanu, par marihuānas lietošanu u.c. ļauj saprast cik kulturāli ir Latvijas pilsoņi dzīvojot ārzemēs - bieži vien aizbraucot prom, viņi uzvedas citādi nekā savā dzimtenē. Esot ārzemēs viņiem ir bail kaut ko izdarīt nepareizi, jo sekos sodi vai nokļūšana policijas redzeslokā. Atrodoties Latvijā viņi zina, ka par šādu pārkāpumu saņemt sodu ir daudz mazāka varbūtība. Uz jautājumu "Vai atkritumu šķirošanu vēlētos arī Latvijā?" 21 respondents atbildēja ar Jā, bet 2 nevēlētos, lai Latvijā būtu atkritumu šķirošana. Lai noskaidrotu Latvijas emigrantu vērtības anketā tika iekļauts jautājums par marihuānas lietošanu. Lielākā daļa atbildētāju atzīst, ka tas nav pieņemami gan esot ārzemēs, gan atbraucot no tām. No dažām atbildēm var secināt, ka pēc dzīves ārzemēs, atgriežoties Latvijā, tas kļūst par pieņemamu.

To, ka respondenti nemeklē, un nemeklēs palīdzību valsts iestādēs, apliecina arī apkopotās atbildes, kur lielākā daļa respondentu uz uzdotajiem jautājumiem atbild noliedzoši. (1. tabula) Pēc šīm atbildēm var noprast, ka dažādi pakalpojumi, atbalsti, uzņēmējdarbības iesākšanas iespējas nav noteicošais faktors, kas spētu atgriezt vai noturēt Latvijas iedzīvotājus. Viens no respondentiem intervijā minēja, ka: *"Valsts piedāvājot aizdevumu uzņēmējdarbības iesākšanai, mēģina iedzīt cilvēkus kārtējā parādu jūgā."*

Informācija remigrantiem ir publicēta NVA mājaslapā www.nva.gov.lv. Tiek piedāvāta arī konsultantu un remigrācijas koordinātoru palīdzība. Rezultāti 6. attēlā liecina, ka 17 no 23 respondentiem negrieztos pēc palīdzības pie karjeras konsultanta. Ir sarežģīti nodrošināt atbalstu, ja apjautātie nemeklē palīdzību. Tā ir katra cilvēka personīgā izvēle vai izmantot karjeras un EURES konsultantu un remigrācijas koordinātoru palīdzību, lai veiksmīgi atgriezties darba tirgū un sakārtou sadzīves apstākļu jautājumus. Dati liecina, ka lielākā daļa cilvēku nav griezušies pie speciālistiem ne pirms aizbraukšanas ne pēc atbraukšanas. Respondenti nav veikuši savu prasmju un spēju izvērtējumu un nav patstāvīgi meklējuši informāciju mājaslapās.

6.attēls. *Vai pēc atbalsta grieztos pie karjeras konsultanta?*
 Figure 6 *Are you contacting a career counselor for support?*

2.tabula. *Respondentu atbilžu kopsavilkums*
 Table2 *Collected answers*

Jautājums	Jā	Nē
Vai pirms aizbraukšanas meklējāt atbalstu NVA (Nodarbinātības valsts aģentūrā)?	2	21
Vai Jūs izmantojāt EURES atbalstu, lai uzzinātu par nodarbinātības iespējām Latvijā un reģistrēšanos NVA pirms aizbraukšanas?	2	21
Vai Jūs izmantojāt EURES atbalstu, lai uzzinātu par nodarbinātības iespējām Latvijā un reģistrēšanos NVA pēc atgriešanās?	2	21
Vai Jūs neizmantojāt EURES atbalstu, lai uzzinātu par nodarbinātības iespējām Latvijā un reģistrēšanos NVA, jo nezināt par tādu iespēju?	3	20
Vai Jūsu atgriešanos veicinātu(-āja) pašvaldību piedāvājumi reemigrantiem?	3	20
Vai izskatāt(-ījāt) Latvijas pašvaldību piedāvājumus reemigrantiem par uzņēmējdarbības uzsākšanu?	1	22
Vai izskatāt(-ījāt) Latvijas valsts piedāvājumus reemigrantiem par uzņēmējdarbības uzsākšanu?	1	22
Vai izskatāt(-ījāt) Latvijas valsts piedāvājumus reemigrantiem par pakalpojumiem ģimenēm ar bērniem, lai palīdzētu atgriezties Latvijā?	1	22
Vai Jūs izmantojāt EURES atbalstu, lai uzzinātu par savām prasmēm un darba pieredzi piemērotām darba vakancēm pirms aizbraukšanas?	0	23
Vai Jūs izmantojāt EURES atbalstu, lai uzzinātu par savām prasmēm un darba pieredzi piemērotām darba vakancēm pēc atbraukšanas?	1	22
Vai izskatāt(-ījāt) Latvijas pašvaldību piedāvājumus reemigrantiem, kādās Jūsu novada mājaslapās?	2	21

Respondenti norāda, ka ir atbalsta programmas, kuras reāli nestrādā. Oficiālas mājaslapas piedāvā atbalstu “Latviešu valodas apmācība remigrantiem un viņu ģimenes locekļiem”, <https://www.fm.gov.lv> un “Skolēniem, kuri iepriekš nav mācījušies Latvijā, atbalsts tiek sniegts no viena līdz trīs mācību gadu garumā.” <https://www.izm.gov.lv>

Piemēram, divas sievietes, kuras atgriezās no ārzemēm, vēlējušās, lai viņu bērni padziļināti apgūtu latviešu valodu, bet izrādās, ka skolā tāda piedāvājuma nav:

“Ja godīgi, tad valsts atbalsts remigrantiem līdzinās nullei. Piemēram, biju dzirdējusi, ka bērniem ir pieejams skolās tāds kā palīgs, ja rodas problēmas ar valodu. Kad sāku interesēties skolā, man pateica, ka nekā tāda nav.”

“...Par bērna ievietošanu skolā man viss ir zināms, bet diemžēl ļoti daudz kas tomēr tā nefunkcionē! Gribētu savam bērnam papildus konsultācijas latviešu valodā, kuras bērnam it kā pienākas un pat 3 gadu garumā, jo viņa nekad Latvijā nebija mācījusies, bet, kad skolai par to jautāju, tad diemžēl tādu iespēju nav...”

Intervijas uzrāda, ka ģimenes ar bērniem pēc atgriešanās sastopas ar grūtībām integrēties skolās. Jāveido sistēma, kur visas piedāvātās atbalsta programmas darbojas. Intervijā ar Nodarbinātības valsts aģentūras (NVA) karjeras konsultantu par karjeras atbalstu remigrantiem tika noskaidrots, ka remigranti nav atsevišķa klientu grupa, bet saņem pakalpojumus tāpat kā ikviens bezdarbnieks, darba meklētājs vai cits filiāles klients. Tātad karjeras atbalsts remigrantiem NVA ir šāds:

- 1) Konsultācija – problēmas izpratne, ko vēlas, kur ir strādājis, izglītība
- 2) Apmācības vai kvalifikācijas paaugstināšana, profesijas maiņa
- 3) Vakanču portālu apskatīšana, piedāvāšana
- 4) CV un motivācijas vēstules uzrakstīšana
- 5) Spēju noteikšana ar testu palīdzību
- 6) Sagatavošanās darba intervijai
- 7) Speciālistu palīdzības piedāvāšana (psihologs, EURES konsultants u.c.)
- 8) Personīgā konsultāciju plāna izstrāde.

Secinājumi **Conclusions**

1. Lielākā daļa respondentu atzīst, ka nemeklē palīdzību valsts iestādēs, bet cenšas iekārtoties darbā pašu spēkiem. Tie, kuri meklēja valsts atbalstu, jūtas vīlušies, jo nesaņēma gaidīto atbalstu.
2. Respondenti uzskata, ka valsts piedāvājums atvērt savu uzņēmējdarbību un piedāvātais aizdevums nevis sekmē viņu atgriešanos, bet draud ar kārtējo parādu.

3. Remigrantu atgriešanos veicina nevis ekonomiskie, bet gan subjektīvie ģimenes faktori.
4. Ir pietiekami internetā pieejamas informācijas par to kam ir jāpievērš uzmanība, lai notiktu veiksmīga remigrantu atgriešanās.
5. Atbalsts remigrantu bērniem integrēties skolās un padziļināti apgūt latviešu valodu ir nepietiekams.
6. Latvijas valsts piedāvā vairākus atbalsta pasākumus remigrantiem – EURES konsultantus, uzņēmējdarbības iesākšanas programmu, pakalpojumi ģimenēm ar bērniem kas atgriezušies dzimtenē.
7. Pilnvērtīgu karjeras atbalstu nav iespējams sniegt, ja cilvēki negriežas pēc palīdzības, bet mēģina darīt visu saviem spēkiem un neizmanto valsts un pašvaldības piedāvātās iespējas karjeras un darba izvēlei.
8. Piedāvāt karjeras atbalsta pasākumus remigrantiem kā atsevišķai NVA klientu grupai.

Summary

Since Latvia's economy is not at a high level than in the more prosperous countries, the return of remigrants is not due to economic reasons, but due to family and nostalgia. Necessity of support programmes for improving the Latvian language of remigrants children and integrating in school are recognised by the majority of interviewed participants. Latvia has offered several support activities to make it easier for re-emigrants to reintegrate back at home. The most important thing is work and career development. There are career counsellors, EURES Advisers, regional remigration coordinators who can advise where to go and what to do.

Literatūra Literature

- Hazans, M. (2016). *Atgriešanās Latvijā: remigrantu aptaujas rezultāti*. LU Diasporas un migrācijas pētījumu centrs.
- Kļave, E. (2016). *Remigrācijas politikas novērtējums: politikas mērķa grupas perspektīva*. LU Filozofijas un socioloģijas institūts.
- Mahé, C. (2016). *"Skills and entrepreneurship: Are return migrants 'Jacks-of-all-trades'?"*, MERIT Working Papers 2016-071. United Nations University - Maastricht Economic and Social Research Institute on Innovation and Technology (MERIT). Retrieved from <https://ideas.repec.org/p/unm/unumer/2016071.html>
- Šūpule, I. (2015). *Reemigrācijas prakses analīze: atgriešanās modeļi, iemesli un process. Ex ante ziņojums "Latvijas emigrantu kopienas: nacionālā identitāte, transnacionālās attiecības un diasporas politika"*. LU FSI. Npublicēts materiāls.